

ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОКЛУБІВ ЯК ОСЕРЕДКІВ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглянуто учнівські об'єднання (євроклуби) як осередки формування творчої особистості, які допомагають учням в оволодінні технологіями життєтворчості, створюють умови для розкриття потенціалу самопізнання, самооцінки, самореалізації, а також покликані забезпечити формування європейської свідомості та гармонійно розвинутої особистості в контексті європейського виміру освіти.

Ключові слова: євроклуб, європейська свідомість, технології життєтворчості, самопізнання, самооцінка, самореалізація, європейський вимір освіти.

Сучасність диктує необхідність об'єднання зусиль міжнародної спільноти, змінюються мета й завдання, зміст і технології навчання, зростає потреба формування нового мислення у молоді. Тому виховання й освіта є пріоритетними в соціально-економічному та культурному аспектах. Відзначимо, що проголошене Україною прагнення стати членом Європейського Союзу ставить нашу державу перед необхідністю реформування сфер суспільного й освітнього життя з метою наближення їх до європейських стандартів [3].

Концепція сучасної освіти відповідає основним документам, що забезпечують діяльність освітньої галузі, таким як: Загальна декларація прав людини [5], Декларація прав дитини [2], Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті [10], Закони України “Про освіту” [7], “Про загальну середню освіту” [6], Указ Президента України “Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді” [11], державні документи щодо реформування сучасної освіти, під час розробки яких було враховано європейський досвід. Підкреслимо, що просвітницьку політику Європейського Союзу регулюють статті Маастрихтського договору. Головною метою статей є поширення серед молоді почуття європейської інтеграції, вивчення мов країн – членів Європейського Союзу, організація міжнародної співпраці, яка має на меті підтримку процесу інтеграції [8].

Саме тому актуальним є подання багатогранної картини сучасної Європи, її культурно-історичної спадщини з усвідомленням місця національного внеску до загальноісторичного процесу, виховання, заснованого на принципах толерантності, високої громадянської свідомості та відповідальності, критичного мислення, на теренах України та за її межами через створення нових дитячих організацій з питань євроінтеграції – євроклубів [3].

Мета статті – проаналізувати тенденції сучасного суспільства до питань євроінтеграції й формування європейської свідомості та діяльність євроклубів як осередків реалізації поставлених завдань, що передбачає:

а) зосередження уваги на історичних зв'язках від місцевого до європейського і світового рівнів, взаємному відбитку та впливі історичних подій у країнах та економічних зрушень, їх критичне й аналітичне вивчення;

б) аналіз як історичних, так і соціально-культурних традицій, що формували європейську свідомість;

в) розвиток інтересу учнів до географії, історії, культури, мови інших європейських країн [3].

Необхідність втілення на практиці основних засад, якими керуються координатори в діяльності євроклубів, підкреслюється науковцями в усьому світі. Тому оновлення й удосконалення освіти триває не лише в Україні, а й у країнах Європи. Так, наприклад, російський академік О. Чубар'ян у своїх дослідженнях акцентує увагу на зростаючій важливості вивчення учнями історичного досвіду народів й аналізу події з правової, політологічної, економічної та культурної точки зору. Саме це, на його думку, дає змогу зрозуміти “контекст культурного часу” [4].

На думку британського вченого К. Донерта [13], слід робити наголос на заохочуванні молоді до вивчення питань європейського характеру не тільки шляхом ґрунтовного вивчення історії чи географії, а й за допомогою порівняння місця країн у європейському просторі, соціального середовища в країнах, політико-географічних засад, культурної спадщини, підкреслюючи взаємозалежність між країнами та співпрацю у вирішенні питань демократії, соціальної справедливості і прав людини, розкриваючи значення таких понять як “європейська ідентичність” та “громадянство Європи”.

У процесі дослідження ми звернули увагу на працю Дж. ван дер Льюї-Рурда, який у своїй статті “Beyond the Doorstep: The nature of History teaching across Europe” (або “По той бік порогу: природа викладання історії у Європі”), крім усього іншого, аналізує дослідження Європейської асоціації викладачів історії EUROCLIO (1997). Згідно з його спостереженнями, практично всі освітні програми були спрямовані на сприяння усвідомлення громадянства та демократії, розуміння світу, в якому ми живемо, нашого культурного спадку, посилення національної ідентичності та патріотизму, приділяється увага розвитку критичного мислення та мультиперспективності до історичних подій [14, с. 4–6].

У зв'язку із цим цікавим для вивчення може бути досвід Латвії, де курс історії в програмі умовно поділяється на три блоки: історія Латвії, історія Європи та всесвітня історія. Одним із завдань навчання історії освітній стандарт визначає формування національної та європейської ідентичності [3]. Особливий наголос на викладанні в навчальних закладах європейських питань робиться і в Угорщині. Історики Л. Бєро та В. Васс підкреслюють, що “викладання про Європу – це викладання для Європи”, саме це (процес європейської інтеграції) стимулює впровадження спеціальних програм. У Франції також викладання історії Європи є пріоритетним для Міністерства освіти [14, с. 17].

Варто згадати і позитивний досвід Польщі, де в рамках європейської освіти учням показують місце та роль Польщі й поляків в інтегрованій Європі, розвивають усвідомлення європейської ідентичності, заснованій на повазі до власної держави та процесу інтеграції як засобу, що приводить до “трансформації суспільного устрою та досягнення умов довгострокового

розвитку країни” [8]. В рамках цієї програми учні ознайомлюються з прикладами відносин Польщі з іншими європейськими державами, принципами європейського порядку, заснованого на спільному історичному підґрунті. Аналізуючи працю Т. Мареш, можна дійти висновку, що в Європі в навчальних закладах наявна тенденція до викладання, яке передбачає розкриття трьох головних аспектів: вчення про Європу (історія, культура, розвиток), навчання в Європі (формування основних навичок, нахталт, володіння іноземними мовами й орієнтування в новітніх інформаційних технологіях) та навчання для Європи (так звані “європейські компетенції”, тобто підготовка молоді до співпраці з іншими європейцями, пропагування фундаментальних європейських цінностей і принципів, як демократія, толерантність, права людини тощо) [3].

Важливість вивчення різноманіття європейської спільноти, культурно-історичні, політичні засади Європейського Союзу й оновлення системи освіти підкреслюється і науковцями Сполучених Штатів Америки, які вбачають необхідність вивчення національних витоків своїх співгромадян – нащадків колишніх європейців. На думку американських учених, це сприятиме зближенню та налагодженню більш ефективних відносин між Старим і Новим Світом [13]. Отже, все спрямовано на консолідацію суспільства, встановлення та закріплення навичок, які сприятимуть гармонійному розвитку особистості як члена європейської та світової спільноти.

При цьому варто відзначити роль євроклубів у просуванні ідей та європейських цінностей. Аналізуючи діяльність лідерів клубів, варто підкреслити цікаві інтерактивні методи виховання взаємоповаги як до своїх співвітчизників, так і до міжнародної спільноти в цілому, свободу від політичних та ідеологічних стереотипів, при цьому не вдаючись до створення спільного ворога та зосередження на військових питаннях (хоча воєнна історія може вивчатися).

Україна вже давно співпрацює з Радою Європи в галузі вдосконалення процесу навчання та викладання (зокрема історії, географії й іноземних мов) та має на меті зближення просвітницьких систем, поширення нових освітніх ідей, організацію основ співпраці й обміну досвідом, не втручаючись при цьому в освітні системи держав, які самостійно обирають засоби і шляхи навчання. Тому створення української мережі євроклубів дає змогу впроваджувати політику євроінтеграції, не руйнуючи базу вітчизняної системи освіти.

Зазначимо, що згідно з рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи [9] освітня діяльність (інструментом упровадження якої виступають євроклуби на базі навчальних і позашкільних закладів) має сприяти встановленню взаєморозуміння між народами Європи, усвідомленню учнями власної індивідуальності та належності до певної спільноти шляхом здобуття знань про спільне історично-культурне надбання, зацікавленості учнів іншими європейськими країнами, завдяки новітнім інформаційним технологіям розвивати та заохочувати проекти співпраці й обміну досвідом.

Для позначення стратегії реформування освітніх програм у Європі було запроваджено термін “європейський вимір”, який у наш час набуває більш змістового навантаження. Європейський вимір в освіті означає вивчення традицій, культури, мови й економічного стану інших країн для отримання комплексного уявлення про Європу та визнання існування багатоманітності в її рамках. У контексті діяльності євроклубів з метою сприяння інтеграції України в європейській освітній простір актуалізується питання європейського виміру в навчальних програмах та програмах роботи євроклубів.

Передбачається, що створення подібних клубів та втілення європейських норм і цінностей сприятимуть вихованню “громадян нової Європи”. Тому слід підкреслити, що, розробляючи програми роботи євроклубів, мало враховувати підвищення обізнаності з європейським виміром, слід сприяти формуванню в учнів “європейської свідомості” [3].

У формуванні діяльності Євроклубів також варто посилатись на фундаментальну працю “Learning and teaching about the history of Europe in the 20th century” [15] Р. Страдлінга, який не тільки порушує актуальні питання у сфері освіти, а й пропонує цікаві методичні та дидактичні підходи до їх реалізації. Дослідник звертає увагу на формування цілісної картини уявлень, аналіз неоднозначних поглядів, використання проблемного підходу, навичок роботи з наданою інформацією тощо.

При цьому підкреслюється роль позашкільної діяльності, тобто створення гуртків істориків та мовознавців, відвідування музеїв, застосування у викладанні кейс-методу, участь у різноманітних проектах [15, с. 157–158]. Аналізуючи дослідження Р. Страдлінга, можна дійти висновку, що всі новітні методики, які він радить використовувати у співпраці з молоддю, є базою для діяльності євроклубів навчальних закладів.

У цьому контексті слід більш детально зупинитися на одному з першочергових завдань лідерів євроклубів – налагодженні творчих контактів з однодумцями в рамках двосторонньої співпраці не тільки на теренах України, а й за її межами з метою втілення в життя основних ідейних принципів роботи євроклубів (наприклад, спільна підготовка навчального матеріалу зі створення та розвитку Європейського Союзу, організація спільних круглих столів або творчих майстерень тощо). Позитивним фактором є зосередженість на спільному питанні, проведення порівняльного аналізу поглядів і виконання одного завдання євроклубами в навчальних закладах, що сприятиме нівелюванню суб’єктивного підходу.

Спільна праця демонструє важливість збереження збалансованого уявлення про світ, сконцентрованого не тільки на політичних сюжетах, а й культурних і соціально-економічних аспектах, виступає позитивним фоном у спілкуванні між народами. Крім цього, слід підкреслити практичну роль співпраці євроклубів різного рівня, а саме:

- а) широкий форум для обміну думками з усіх питань;
- б) створення сприятливої атмосфери, заснованої на взаємній повазі та довірі;

в) транспарентність (відкритість і доступність) та рівноправна основа співпраці;

г) налагодження механізму наступництва.

Позитивним є той факт, що міжнародні проекти та співпраця євроклубів у різних сферах діяльності сприяє створенню “специфічного творчого ефекту” [1]: питання набувають більш амбіційного характеру, виходячи за рамки локального рівня; в учнів розвиваються навички критичного мислення, мультикультуралізму, толерантності, інтелектуальної розвинутості, здатності доходити незалежних висновків, поступового викорінювання упереджених поглядів, стереотипного розуміння та ксенофобії. Освітній потенціал такої діяльності не тільки не обмежується на власному внутрішньому змісті, а й завжди має позитивний вплив на розвиток національної системи освіти.

Підкреслимо, що при підтримці міжнародного фонду “Відродження” [16] традиційним стає організація творчих майстерень з обміну досвідом участі в різноманітних проектах. Учні не тільки виступають учасниками та волонтерами в акціях, а і є повноправними авторами проектів, у тому числі й всеукраїнського значення. Наприклад, переможці Всеукраїнського конкурсу з питань євроінтеграції “Europanastra”, започаткованого Донецьким молодіжним дебатним центром, виступили ініціаторами проекту з покращення стану ріки Рата шляхом залучення населення до прибирання прибережної зони. Визначним є той факт, що ріка протікає територією Західної України та Польщі. Тому проект набуває міжнародного характеру, що сприятиме налагодженню міжкультурного діалогу між країнами. Бо саме питання міжкультурного діалогу перебуває в полі уваги Ради Європи внаслідок того, що їх інтеграційний процес може допомогти орієнтуватись у складних конфліктних ситуаціях і сформувати навички, які необхідні в багатокультурному світі для виховання поваги до інших народів.

Отже, у контексті європейської інтеграції результатом позитивної діяльності євроклубів є вміння учнів:

1) порівнювати та зіставляти події та їх наслідки в історії власної країни з їх аналогами в європейських країнах;

2) розумітись у розмаїтті культурної спадщини європейських держав і стилів життя у різних частинах Європи в різні часи;

3) аналізувати, як події в історії власної країни вплинули на ситуацію в усій Європі;

4) налагоджувати ефективну співпрацю у вирішенні різноманітних питань;

5) формувати власну точку зору стосовно подій і зрушень як місцевого, так і світового масштабу;

6) набувати навичок міжкомунікаційного характеру тощо.

Висновки. Підкреслимо, що в рамках європейського виміру в освіті висвітлення історичних подій і вивчення культурних традицій (зокрема в умовах роботи євроклубів як осередків формування європейської свідомості особистості) має, перш за все, допомагати молоді в розумінні один од-

ного, налагодженні співпраці, вихованні толерантності та почуття поваги до оточення, їх поглядів, думок, релігійних почуттів, незалежно від статі, раси, національності, віросповідання. Зосереджуючи увагу на вивченні й аналізі історичних зв'язків, соціокультурних традицій, географічних та мовних особливостей країн, учні навчаються застосовувати навички критичного мислення, що сприяє ширшому вивченню як окремої ситуації, так і картини світу, поступово знаходять своє місце в європейській та світовій спільнотах, долучаючись до інтеграційних процесів і пропагування фундаментальних цінностей.

Список використаної літератури

1. Бацин В. Сотрудничество между Российской Федерацией и Советом Европы в рамках региональных и многосторонних проектов по историческому образованию / В. Бацин // Историческое образование в Европе: 10 лет сотрудничества между Российской Федерацией и Советом Европы. – Страсбург : Совет Европы, 2006. – С. 129.
2. Декларація прав дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=10264815.
3. Європейський вимір курсу історії нового часу в навчальних програмах для середньої школи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.vn.ua/article/15.html>.
4. Историческое образование в Европе: 10 лет сотрудничества между Российской Федерацией и Советом Европы. – Страсбург : Совет Европы, 2006. – С. 129.
5. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Закон України “Про загальну середню освіту” [Електронний ресурс] / Законодавство України з питань освіти. Станом на 1 квітня 2004 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
7. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс] : законодавчі акти України з питань освіти Станом на 1 квітня 2004 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
8. Мареш Т. Можно ли стремление к глобальности совместить с возрождением регионализма? [Електронний ресурс] / Т. Мареш. – Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/regions/3/7.pdf>.
9. Рекомендация Res (2001) 15 Комитета Министров Государствам – членам Совета Европы по вопросам преподавания истории в Европе в 21 веке. – Страсбург, 2001. – С. 10.
10. Указ Президента України “Про Національну доктрину розвитку освіти” від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/151.html>.
11. Указ Президента України “Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді” від 24 квітня 2000 р. № 612/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/612/2000>.
12. GTIP Think Piece [Електронний ресурс] / Teaching About Europe. – Режим доступу: <http://www.geography.org.uk/gtip/thinkpieces/europe>.
13. Donert K. Teaching about Western Europe [Електронний ресурс] / K. Donert. – Режим доступу: <http://www.ericdigests.org/pre-9217/europe.htm>.
14. Joke van der Leeuw-Roord. Beyond the Doorstep: The nature of History teaching across Europe [Електронний ресурс] / Geographical Association Digest. – Режим доступу: <http://www.culturahistorica.es/jike/history-teaching.pdf>.
15. Stradling R. Teaching 20-th century European History. Council of Europe Publishing / R. Stradling. – Germany, 2001. – 291 p.

16. Міжнародний фонд “Відродження” [Електронний ресурс] / Головна сторінка сайту. – Режим доступу: http://www.irf.ua/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1.

Кирпа А.В. Деятельность евроклубов как центр формирования создания личности

В статье рассматриваются ученические объединения (Евроклубы) как центры формирования творческой личности, которые помогают учащимся овладеть технологиями жизнетворчества, создают условия для раскрытия потенциала самопознания, самооценки, самореализации, а также призванные обеспечить формирование европейского сознания и гармонично развитой личности в контексте европейского измерения в образовании.

Ключевые слова: Евроклуб, европейское сознание, технологии жизнетворчества, самопознание, самооценка, самореализация, европейское измерение образования.

Kyrpa A. Activity of Euroclubs as a forming center for creation of personality

In the article we have taken into consideration students' associations (Euroclubs) as the centers of forming of creative personality, which help students to master life creating techniques, create conditions for disclosure of the potential for self-knowledge, self-appraisal and self-realization, ensure forming of European consciousness and harmonious developed personality in the context of European dimension in education.

Key words: Euroclub, European consciousness, life creating techniques, self-knowledge, self-appraisal and self-realization, European dimension in education.